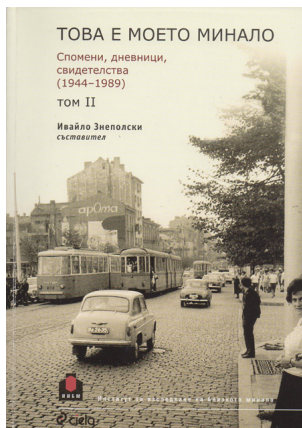

Дъщери на „врагове на народа” разказват за преживяното през комунизма

Написано от Христо Христов
Неделя, 27 Декември 2015 12:11

Тази неделя в [електронната библиотека](#) на [desebg.com](#) представям том 2 от поредицата **„Това е моето минало”** – едно издание на Института за изследване на близкото минало под съставителството на проф. Ивайло Знеполски ([ВИЖ ТОМ 1 – ТУК](#)).

Неправителствената организация, основана през 2005 г. с цел да изследва периода на комунистическия режим в България (1944-1989), реализира идеята да издаде спомени на хора, живели по времето на управлението на БКП, техни спомени или дневници от този период.

Това става възможно с обявения от института конкурс през 2007 г., а събраните текстове, повечето от които са ръкописни, са включени в общо три тома.

В **том 2** от поредицата са включени текстовете на 24 души. Прави впечатление, че първите пет са на жени. Първият от тях е написан е от жена, която решава да сподели личната си история за това как се чувства едно невръстно момиче, чийто баща е осъден като „враг на народа” и „фашист”.

Дъщери на „врагове на народа” разказват за преживяното през комунизма

Написано от Христо Христов
Неделя, 27 Декември 2015 12:11

„Баща ми беше най-скъпият ми човек. Ако в детството ми има светлина, то някак е свързана с него”, описва Мариана Бойрикова от Пазарджик онова усещане, което човек запазва винаги живо от детството си. Ръцете му – „напукани, черни, често с изгаряния и рани, миришеха на нещо остро и кисело – може би на желязо, машинно масло, киселина”.

Излязъл предсрочно от затвора той няма шанс да заживее нормален живот. Затова и работата, която работи, за да издържа семейството си, е тежка, а той „работи като луд” без да се оплаква.

Има години, когато едно дете не си задава въпроса как се отразява върху него произхода на родителите му. Такива със съдбата на Мариана Бойрикова, започват да разбират това още в училище. Там се сблъскват със синовете и дъщерите на партийните секретари, на служители от МВР или военни от БНА. Това са децата с „правилния” произход, които се поощряват от повечето учители, а златните медали при завършването на гимназията са запазени за тях, независимо от факта, дали са го заслужили със знание и умения или не.

„Мразех манифестациите. За съжаление, те са неразделна част от детските ми спомени”, пише още Мариана Бойрикова. Когато си затвори очи и си представи училището в спомените ѝ вместо детска глъч изплува хор от неукрепнали гласове, които са карани да скандират „КПСС – БКП!”

И още по-отвратителното чувство е унижителното приравняване на националния празник с „любовта” към „великия Съветски съюз”. Репетиране на маршове и лозунги и маршируване по улиците по време на манифестациите на „светлите дати”, докато дойде ред на твоето училище да мине покрай трибуните с комунистическите първенци.

„Никога не вдигнах ръка пред трибуните, за да поздравя богоизбраните. В сублимния момент трябваше да обърнем глави към тях, да вдигнем ръце и да викаме с пълно гърло каквото ни беше разпоредено. Никога не го направих. Това беше моят мълчалив протест и изразът на моето презрение”, спомня си Мариана Бойрикова.

Нейният разказ продължава с действителността в университета и описание на преподавателя по научен комунизъм – още едно стъпало в промиването на мозъци на

Дъщери на „врагове на народа” разказват за преживяното през комунизма

Написано от Христо Христов
Неделя, 27 Декември 2015 12:11

младите хора по времето на т. нар. развит социализъм.

„Днес си давам сметка, че не казах на дъщеря си цялата истина за възможния избор. Освен родителите си, човек не може да избира и времето, в което да се роди и живее. Просто не ми се искаше да я обезсърчавам, пък и времето на нашите деца, надявам се, ще бъде друго”, пише в заключение Мариана Бойрикова. По-голямата част от живота ѝ преминава при комунизма, но след краха му тя получава нещо, което до тогава няма – „най-после имах и възможност за избор и го направих”.

Вторият разказ е не по-малко силен. „Страници от дневника ми” на Мария Абаджиева-Елисеева от Сливенско. Деветосептемврийският преврат през 1944 г. заварва семейството ѝ в Созопол, където баща ѝ е кмет. Идват руснаците, а след това излиза и Наредбата-закон за „народния съд”.

„Татко най-после е арестуван. Стоя ден-два в ареста в Созопол. После го отведоха в Бургас. Ноември. Мама замина след него. Трябва да му носи храна”, е записала тя в дневника си.

Скромните спестявания на семейството са отнети, дори и влогът на едно от починалите им деца.

„Татко вече е осъден от Народния съд. Успяхме да влезем в съдебната зала. Мама беше в пълен траур и тези на врата, дето я пазеха, я сметнаха за партизанска майка. За татко се говореха глупости. Возел се на файтона и имал поза на цар. Най-голямата му вина намериха в една негова статия, уводна във в. „Слово”, където той казва, че партизаните са вършили всъщност терористична дейност в България. От залата крещат: „Смърт! Смърт!” За това изречение, за едно изречение го осъдиха на доживотен затвор, конфискация на всичко недвижимо и 500 000 глоба. Жив! Слава Богу, жив!”

Дневникът на Мария Абаджиева-Елисеева продължава с голямата драма как семейството да оцелее, оставено без купони за храна и в пълна оскъдица. Въпреки това тя кандидатства за „мечтаното право”. В списъка с издържалите изпита е, но не и в списъка на приетите. Годината е 1947 г. комунистите национализират всичко.

Дъщери на „врагове на народа” разказват за преживяното през комунизма

Написано от Христо Христов
Неделя, 27 Декември 2015 12:11

Семейството също пише протоколи, национализират мелницата на дядо й. „Какво цивриш, ма! Днес е голям ден. Вземаме си краденото от народа... Ама и ти си враг като тях”, казват й в края на 1947 г. група комунисти от Стралджа, нахлули в жилището, което семейството й обитава, за да подпишат документите.

На следващата година Мария Абаджиева-Елисеева прави нов опит да следва право и същия номер – „не ми се пише, не ми се живее”, е записала в дневника си тя. По-късно разбира – трябва й бележка от ОФ, за да следва в университета. На такива като нея обаче не издават. Само след участие в национална бригада или 3-годишен работнически стаж. И тя тръгва – линията Перник-Волуяк, след това стаж на „Пенчов мост”. Взима бележка, кандидатства, но уви, все същото.

Накрая отива в Околийския комитет на ДКМС в Ямбол. „На въпроса ми: „Защо?”, Габровски [отговорникът] се засмя и рече: „По понятни причини ти висше образование няма да вземеш. Ние си имаме хора за това”. Спирам дотук. Въпросът, който намира, когато прелистваш страниците и вникваш в тези толкова тежки драми, е още колко български семейства са имали същите съдби?

„Това е моето минало” – спомени, дневници, свидетелства (1944-1989), том 2, съставител Ивайло Знеполски, Институт за изследване на близкото минало, изд. „Сиела”, 2010 г., 425 страници.